
Vergaderjaar 2008–2009

---

31 924 D

**Jaarverslag en slotwet Fonds Economische
Structuurversterking 2008**

Nr. 1

**JAARVERSLAG VAN HET FONDS ECONOMISCHE STRUCTUUR-
VERSTERKING (D)**
Aangeboden 20 mei 2009

Inhoudsopgave		blz.
A.	Algemeen	4
	Aanbieding van het jaarverslag en verzoek tot decharge- verlening	4
	Bedrijfsvoeringsparagraaf	9
B	Jaarrekening	10
1.	Verantwoordingsstaten	10
	1.1. De verantwoordingsstaat van het Fonds economische structuurversterking voor de uitgaven en de ontvang- sten	10
2.	Financiële toelichting bij de verantwoordingsstaten	11
	I. Inleiding	11
	II. Financieel beheer	11
	III. Grondslagen van de financiële verantwoording	11
	2.1. toelichting bij de uitgavenartikelen	12
	2.2. toelichting bij de ontvangstenartikelen	19
3.	Saldibalans	20

A ALGEMEEN

Aanbieding van het jaarverslag en verzoek tot dechargeverlening van de Minister van Economische Zaken en de Minister van Financiën aan de Voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer van de Staten-Generaal.

Hierbij bieden wij het jaarverslag over het jaar 2008 van het Fonds economische structuurversterking aan.

Onder verwijzing naar de artikelen 63 en 64 van de Comptabiliteitswet 2001 verzoeken wij de beide Kamers van de Staten-Generaal de Ministers van Economische Zaken en Financiën decharge te verlenen over het in het jaar 2008 gevoerde financiële beheer met betrekking tot de uitvoering van de begroting van het Fonds economische structuurversterking (Fes).

Ten behoeve van de oordeelsvorming van de Staten-Generaal over dit verzoek tot dechargeverlening is door de Algemene Rekenkamer als externe controleur op grond van artikel 82 van de Comptabiliteitswet 2001 een rapport opgesteld van haar bevindingen en haar oordeel met betrekking tot:

- a. het gevoerde financieel en materieelbeheer;
- b. de ten behoeve van dat beheer bijgehouden administraties;
- c. de financiële informatie in het jaarverslag;
- d. de saldibalans;
- e. de totstandkoming van de informatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering;
- f. de in het jaarverslag opgenomen informatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering van het Fes.

Dit rapport wordt separaat door de Algemene Rekenkamer aan de Staten-Generaal aangeboden.

Bij het besluit tot dechargeverlening dienen, naast het onderhavig jaarverslag en het hierboven genoemde rapport van de Algemene Rekenkamer, de volgende, wettelijk voorgeschreven, stukken te worden betrokken:

- a. Het Financieel jaarverslag van het Rijk over 2008. Dit jaarverslag wordt separaat aangeboden.
- b. De slotwet van het Fes over het jaar 2008. De slotwet is als afzonderlijk kamerstuk gepubliceerd.
- c. Het rapport van de Algemene Rekenkamer over het jaar 2008 met betrekking tot de onderzoeken, bedoeld in artikel 83 van de Comptabiliteitswet 2001. Dit rapport, dat betrekking heeft op het onderzoek van de centrale administratie van 's Rijks schatkist en van het Financieel jaarverslag van het Rijk, wordt separaat door de Algemene Rekenkamer aangeboden.
- d. De verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer met betrekking tot de in het Financieel jaarverslag van het Rijk over 2008 opgenomen rekening van uitgaven en ontvangsten van het Rijk over 2008, alsmede met betrekking tot de Saldibalans van het Rijk over 2008 (de verklaring van goedkeuring, bedoeld in artikel 83, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001). Het besluit tot dechargeverlening kan niet

Algemeen

worden genomen, voordat de verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer is ontvangen.

De Minister van Economische Zaken,
M. J. A. van der Hoeven

De Minister van Financiën,
W. J. Bos

Algemeen

Dechargeverlening door de Tweede Kamer

Onder verwijzing naar artikel 64 van de Comptabiliteitswet 2001 verklaart de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal dat de Tweede Kamer aan het hiervoor gedane verzoek tot dechargeverlening tegemoet is gekomen door een daartoe strekkend besluit, genomen in de vergadering van

De Voorzitter van Tweede Kamer,

Handtekening:

Datum:

Op grond van artikel 64, tweede lid, van de Comptabiliteitswet 2001 wordt dit originele exemplaar van het onderhavige jaarverslag, na ondertekening van de hierboven opgenomen verklaring, ter behandeling doorgezonden aan de voorzitter van de Eerste Kamer.

Dechargeverlening door de Eerste Kamer

Onder verwijzing naar artikel 64 van de Comptabiliteitswet 2001 verklaart de voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal dat de Eerste Kamer aan het hiervoor gedane verzoek tot dechargeverlening tegemoet is gekomen door een daartoe strekkend besluit, genomen in de vergadering van

De Voorzitter van de Eerste Kamer,

Handtekening:

Datum:

Op grond van artikel 64, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 wordt dit originele exemplaar van het onderhavige jaarverslag, na ondertekening van de hierboven opgenomen verklaring, doorgezonden aan de Minister van Financiën.

Bedrijfsvoeringsparagraaf van het Fonds Economische Structuurversterking

De Minister van Economische Zaken en de Minister van Financiën verklaren hierbij als volgt:

Het kabinet besluit dat de projecten binnen de Fes-wet vallen en stelt de toekenning vast van de bijdragen uit het Fes aan de begrotingen van de departementen.

De controle op de rechtmatigheid van de uitgaven en de ontvangsten is onderdeel van de accountantscontrole van de financiële overzichten, die deel uitmaken van het jaarverslag van de departementen waaraan bijdragen in de begroting worden verleend respectievelijk van welke ontvangsten worden overgedragen aan het Fes. De realisatie op de toezeggingen maakt derhalve onderdeel uit van de accountantscontrole bij de jaarverslagen van deze departementen.

De Fes-beheerder heeft in januari 2009 de verrekenstukken van de betrokken departementen ontvangen betreffende de projectuitgaven in het jaar 2008. Een feitelijk rapport van bevindingen inzake het verrekenstuk ondertekend door de betrokken departementale auditdienst zorgt voor assurance.

Uiterlijk 31 mei 2009 ontvangt de Fes-beheerder van elk betrokken departement een verantwoording over de uitgaven in jaar 2008 vanuit het Fes voorzien van een specifieke accountantsverklaring van de desbetreffende departementale auditdienst.

In 2008 is op een gestructureerde wijze aandacht besteed aan het financieel beheer, het materieel beheer en de daartoe behorende administraties van het Fes. Dit heeft geleid tot beheerste bedrijfsprocessen.

B JAARREKENING**1. VERANTWOORDINGSSTAAT****1.1. De verantwoordingsstaat van het Fonds economische structuurversterking voor de uitgaven en de ontvangsten**

Verantwoordingsstaat 2008 van het Fonds economische structuurversterking Bedragen in € 1000							
Art.	Omschrijving	(1)		(2)		(3)=(2)-(1)	
		Oorspronkelijk vastgestelde begroting		Realisatie*		Verschil realisatie en oorspronkelijk vastgestelde begroting	
		Uitgaven	Ontvangsten	Uitgaven	Ontvangsten	Uitgaven	Ontvangsten
	Bijdragen van het fonds aan andere begrotingen						
11	Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van verkeer en vervoer	1 231 634		1 471 514		239 880	
12	Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van milieu en duurzaamheid	256 946		223 459		- 33 487	
13	Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van kennis en innovatie	590 887		533 508		- 57 379	
14	Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van ruimtelijke ordening	165 099		154 499		- 10 600	
15	Projecten in voorbereiding	465 409				- 465 409	
	Sub-totaal uitgaven	2 709 975		2 382 980		- 326 995	
	Ontvangsten van het fonds						
21	Ontvangsten uit aardgasbaten		2 120 245	2 382 980			262 735
22	Voeding uit incidentele baten		589 730				- 589 730
	Sub-totaal ontvangsten		2 709 975	2 382 980			- 326 995
	Saldi						
31	Voordelig eindsaldo/beginsaldo	3 582 917	3 582 917			3 582 917	- 3 582 917
	Totaaltelling	6 292 892	6 292 892	2 382 980	2 382 980	- 3 909 912	- 3 909 912

* De gerealiseerde uitgavenbedragen zijn steeds naar boven afgerond (€ 1000). De gerealiseerde ontvangstenbedragen zijn steeds rekenkundig afgerond (€ 1000).

2 FINANCIËLE TOELICHTING BIJ DE VERANTWOORDINGSSTATEN

Algemeen

I. Inleiding

In 2008 is vanuit het fonds € 2 383,0 mln aan bijdragen verstrekt aan de diverse begrotingen en is € 2 383,0 mln ontvangen.

(x € 1 000)	uitgaven	ontvangsten
Raming in de begroting 2008	2 709 975	2 709 975
Realisatie 2008	2 382 980	2 382 980
Verschil	- 326 995	- 326 995

Bijdragen aan begrotingen worden verstrekt op basis van door de fonds-beheerders verstuurde toezeggingsbrieven. In deze brieven is in totaal ultimo 2008 € 31 815,9 mln toegezegd, waarvan tot en met 2008 € 24 301,7 mln is verrekend met het fonds. In **Bijlage I** bij dit jaarverslag vindt u een specificatie van de toezeggingsbrieven.

II. Financieel beheer

Het Fes is een verdeelfonds dat bijdragen verstrekt aan de begrotingen van de vakdepartementen ten behoeve van economische structuurversterkende projecten. Ten laste van het fonds komen derhalve geen directe betalingen aan projecten. De feitelijke projectuitgaven worden verantwoord in de jaarverslagen van de desbetreffende vakdepartementen. Deze departementen zijn verantwoordelijk voor de rechtmatigheid en doelmatigheid van de met Fes-bijdragen gedekte uitgaven.

Vanaf 1998 (de Drempelbrief¹) is het Kabinet gestart met het monitoren en evalueren van investeringsimpulsen. De Minister van Economische Zaken stuurt periodiek een globale monitoringsrapportage naar de Tweede Kamer. Daarin wordt op hoofdlijnen de voortgang van de uit het Fes gefinancierde projecten weergegeven. Doel van de rapportages is om inzicht te geven in de belangrijkste ontwikkelingen rond de investeringsprojecten en -programma's. Deze rapportage werd eerst jaarlijks toegezonden, maar met ingang van 2003 is besloten om dit tweejaarlijks te doen.

In de begeleidende brief bij de laatste monitoringsrapportage van juli 2005 (kamerstuk II, 2004–2005, 25 017, nr. 53, 7 juli 2005) is opgemerkt dat de voortgang van de Fes-projecten niet langer via een separate monitoringsrapportage zal worden gemeld, maar dat deze tweejaarlijks zal worden gecombineerd met de uitgebreidere informatieverschaffing rondom de Fes-begroting in het Jaarverslag. De eerstvolgende rapportage zal worden opgesteld in het jaarverslag over het jaar 2009. Voor een inzicht in de stand van zaken en belangrijkste ontwikkelingen van alle projecten/programma's verwijs ik naar de afzonderlijke departementale begrotingen, waar beleidsmatig verantwoording wordt afgelegd.

III. Grondslagen van de financiële verantwoording

De financiële verantwoording is opgesteld overeenkomstig de Comptabiliteitswet. In de instellingswet van 21 december 1995 is opgenomen dat in afwijking van de Comptabiliteitswet de begroting en de financiële verantwoording van het Fes uitsluitend op kasbasis worden gepresenteerd. De

¹ Op de drempel van de 21e eeuw: het investeringsprogramma voor de ruimtelijk-economische structuurversterking (1999–2010) (kamerstukken II, 1998–1999, 25 017, nr. 11, 23 oktober 1998)

uitgaven en ontvangsten worden middels verrekeningen ten laste, respectievelijk ten gunste van het Fes gebracht. Bepalend voor het dienstjaar waarin de verrekeningen worden geboekt is de valutadatum waarop de boeking door de Rijkshoofdboekhouding (RHB) is verwerkt.

In het Coalitieakkoord is afgesproken dat het Fes een vaste voeding krijgt die niet meer fluctueert als gevolg van mutaties in de gasbaten. Daarom wordt – vooruitlopend op een wijziging van de Wet Fonds economische structuurversterking, Stb. 1996, 51 en 52 (Feswet) en op basis van de tweede suppletore begrotingswet 2008 – in het jaar 2008 de gasbatenvoeding van het fonds gevormd door de niet-belastingontvangsten van de staat uit aardgasbaten voor het bedrag dat daarvoor in de begrotingsstaat is opgenomen. Het in de begrotingsstaat opgenomen bedrag voor de gasbatenvoeding van het Fes in 2008 is derhalve gelijk aan de totale uitgaven geraamd in het jaar 2008. De voeding uit aardgasbaten wordt derhalve niet meer berekend als een percentage van de gasbaten. De raming van de gasbatenvoeding 2008 inclusief wijzigingen uit de voor- en de najaarsnota komt uit op € 3 025 mln. Daar de werkelijke uitgaven Fes lager zijn uitgekomen zijn de definitieve ontvangsten uit aardgasbaten op het bedrag van de werkelijke uitgaven ad € 2 383 mln. vastgesteld. Het verschil tussen de raming en realisatie wordt bij slotwet geregeld.

Door de hierboven toegelichte manier van vaststellen van de gasbatenvoeding van het fonds is de Fes-voeding uit incidentele baten niet meer relevant en is derhalve komen te vervallen. Omdat de ontvangsten uit aardgasbaten in het jaar 2008 en later zo zijn vastgesteld dat de uitgaven in enig jaar geheel gedekt kunnen worden, is ook het voordelig saldo niet meer relevant.

2.1 Toelichting bij de uitgavenartikelen

1 Bijdragen van het fonds aan andere begrotingen

Artikel 11 Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van verkeer en vervoer

Uitgavenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)	
	Uitgaven
Stand vastgestelde begroting 2008	1 231 634
Realisatie 2008	1 471 514
Vershil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	239 880

Op dit artikel worden de bijdragen verantwoord die zijn verrekend met het Infrastructuurfonds en het Ministerie van Verkeer en Waterstaat ten behoeve van het onderdeel Verkeer & Vervoer, de Enveloppe Mobiliteit, diverse bereikbaarheidsprojecten en het amendement van het lid Snijder-Hazelhoff van november 2005 ten behoeve van het versneld aanpakken van zwakke schakels in de Nederlandse kust en dijkversterking (Kamerstukken II 2005–2006, 30 300, nr. 9). De verschillen tussen raming en realisatie in het jaar 2008 worden in onderstaande tabel gepresenteerd.

Jaarrekening

Specificatie					
(x € 1 000)	Raming	Realisatie	Verschil	Begr.	Art.
1. Bereikbaarheid/voorfinanciering 12 mld pakket	974 542	1 174 542	200 000	IF	Divers
2. Betere benutting hoofdwegen Dynamisch verkeersmanagement	30 000	49 390	19 390	IF	12
3. Infrastructuur Noordvleugel	–	16 000	16 000	IF	12
4. Betere benutting hoofdwegen Programma filevermindering	21 914	17 553	– 4 361	IF	12
5. Bijdrage systeemkosten tolheffing	–	2 843	2 843	IF	17
6. Amendement Snijder-Hazelhoff	–	2 391	2 391	IF	11
7. Praktijkproef verbetering doorstroming A10 A'dam	–	1 733	1 733	IF	12
8. Quick Wins wegen/Aanpak knooppunten	–	1 584	1 584	IF	12
9. Vit. infrastructuur-bescherming OV tegen terroristische aanslagen	–	300	300	VenW/IF	Divers
10. Bereikbaarheid en stedelijke ontwikkeling	237 178	237 178	–	IF	Divers
11. Voorfinanciering GIS	– 32 000	– 32 000	–	VenW	36
Totaal	1 231 634	1 471 514	239 880		

De belangrijkste verschillen (groter dan € 1 mln) zijn:

1. Het verschil betreft een mutatie bij Najaarsnota 2008, die samenhangt met het besluit van het kabinet om in 2008 € 200 mln toe te voegen aan het Infrastructuurfonds voor het Bereikbaarheid/voorfinanciering 12 mld pakket.
2. Het project Dynamisch verkeersmanagement van het Infrastructuurfonds heeft in 2007 vertraging opgelopen in het bestuurlijke afstemmingsproces met de regio. Deze vertraging is in 2008 ingelopen, wat heeft geleid tot een hogere realisatie (€ 20 mln).
3. Op de eerste plaats is het verschil het gevolg van het naar voren halen van middelen, vanwege reeds gemaakte kosten voor het project Noordvleugel van het Infrastructuurfonds bij Najaarsnota 2008 (€ 24,2 mln). Op de tweede plaats betreft de mutatie de aanpassing van de raming aan de werkelijke realisatie (€ 8,2 mln). Deze aanpassing is nodig, omdat een deel van de voorbereidingskosten voor het project pas in 2009 tot betaling komt.
4. Het verschil is te verklaren door de doorwerking van de bij Najaarsnota 2007 vermelde lagere uitgaven ten behoeve van het project Programma filevermindering van het Infrastructuurfonds (€ 27,9 mln) en het doorschuiven van middelen van 2008 naar 2009 bij Najaarsnota 2008 als gevolg van vertraging in het deelproject doorstroming A10 (€ 31,7 mln). Daarnaast betreft het verschil de aanpassing van de raming bij Slotwet 2008 aan de realisatie (€ 0,6 mln).
5. De mutatie betreft ten eerste de overboeking van middelen van artikel 15 Projecten in voorbereiding naar artikel 11 Verkeer en vervoer ten behoeve van het project Bijdrage systeemkosten tolheffing (€ 80 mln). Ten tweede zijn bij Najaarsnota 2008 middelen van dit project doorgeschoven naar het jaar 2009 (€ 69,2 mln) en daarmee in lijn gebracht met de programmering van het project. Ten derde is bij Slotwet 2008 de raming aangepast aan de realisatie (€ 8 mln). Deze verlaging wordt veroorzaakt door vertraging in de voorbereiding van het project.
6. Het verschil is het gevolg van de doorwerking van de bij Slotwet 2007 vermelde lagere uitgaven in 2007 ten behoeve van het versneld aanpakken van zwakke schakels in de Nederlandse kust en dijkversterking van het Infrastructuurfonds.
7. Bij Voorjaarsnota 2008 zijn middelen overgeboekt van artikel 15 Projecten in voorbereiding naar artikel 11 ten behoeven van het project Praktijkproef doorstroming A10 Amsterdam (€ 5 mln) van het

Jaarrekening

Infrastructuurfonds. Door vertraging in de voorbereiding van het project en het goedkeuren van het plan van aanpak, is bij Slotwet 2008 de raming neerwaarts bijgesteld (€ 3,3 mln).

8. Het verschil betreft de overboeking van middelen bij Voorjaarsnota 2008 van artikel 15 Projecten in voorbereiding naar artikel 11 Verkeer en vervoer ten behoeve van het project Quick wins wegen van het Infrastructuurfonds (€ 4 mln) en de mutatie bij Slotwet 2008 (€ 2,4 mln) als gevolg van met het combineren van de aanpak van knooppunten met onderhoudswerkzaamheden waardoor het project wordt getemporeerd.

Artikel 12 Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van milieu en duurzaamheid

Uitgavenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)	
	Uitgaven
Stand vastgestelde begroting 2008	256 946
Realisatie 2008	223 459
Vershil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	- 33 487

Op dit artikel worden de bijdragen geraamd voor projecten in het kader van milieu en duurzaamheid. De verschillen tussen raming en realisatie in het jaar 2008 worden in onderstaande tabel gepresenteerd.

Specificatie					
(x € 1 000)	Raming	Realisatie	Vershil	Begr.	Art.
1. Enveloppepe luchtkwaliteit (lokale maatregelen)	40 000	422	- 39 578	VROM	5
2. MEP	73 200	109 100	35 900	EZ	4
3. Luchtkwaliteit	102 600	72 143	- 30 457	VROM	28
4. Bodemsanering	16 700	8 203	- 8 497	VROM	27
5. Milieutechnologie PromT	-	5 577	5 577	VROM	30
6. Milieutechnologie EET/IS	5 576	8 717	3 141	EZ	2
7. Duurzaamheid-Energiebesparingstender UKR	-	2 497	2 497	EZ	4
8. Duurzaamheid-biobrandstoffen	2 500	145	- 2 355	VenW	36
9. Duurzaamheid-UKR	4 620	2 527	- 2 093	EZ	4
10. Luchtkwaliteit, LNV	500	1 726	1 226	LNV	21
11. Duurzaamheid-Energietender in Technopartners Seed faciliteit	-	750	750	EZ	4
12. Duurzaamheid-Ophoging budget EOS Demo-tender	-	583	583	EZ	4
13. Groninger pijpleiding	4 000	3 772	- 228	VROM	27
14. Duurzaamheid-Europese aanbestedingsregeling CO2 opslag	250	297	47	VROM	26
15. Westerschelde	7 000	7 000	-	LNV	23
Totaal	256 946	223 459	- 33 487		

De belangrijkste verschillen (groter dan € 1 mln) zijn:

1. Het verschil betreft de aanpassing van de raming aan de realisatie van het project Luchtkwaliteit lokale maatregelen van het Ministerie van VROM bij Slotwet 2008 (€ 39,6 mln). De vertraging van dit project wordt veroorzaakt doordat de subsidieregeling later dan verwacht gereed kwam en de voorstellen van lokale overheden gedegen worden getoetst.

2. De realisatie is hoger dan geraamd, vanwege de doorwerking van de bij Slotwet 2007 vermelde lagere uitgaven van het project MEP van het Ministerie van Economische Zaken (€ 35,9 mln).
3. De mutatie betreft ten eerste de doorwerking van de bij Slotwet 2007 verwerkte kasversnelling van het project Luchtkwaliteit van het Ministerie van VROM (€ 21 mln). Ten tweede is bij Slotwet 2008 de raming aangepast aan de realisatie (€ 9,5 mln).
4. Het verschil is te verklaren door de doorwerking van de bij Slotwet 2007 vermelde lagere uitgaven (€ 3,7 mln) en het doorschuiven van middelen naar 2009 bij Najaarsnota 2008 (– € 11,5 mln) en Slotwet 2008 (€ 0,7 mln) van het project Bodemsanering van het Ministerie van VROM.
5. De mutatie betreft voornamelijk de overboeking van middelen van artikel 15 Projecten in voorbereiding naar artikel 12 Milieu en duurzaamheid ten behoeve van het project Milieutechnologie PromT van het Ministerie van VROM (€ 5,3 mln). Daarnaast is bij Slotwet 2008 de raming aangepast aan de realisatie (€ 0,2 mln).
6. Het verschil wordt veroorzaakt door de doorwerking van de bij Slotwet 2007 vermelde lagere uitgaven van het project Milieutechnologie EET/IS van het Ministerie van Economische Zaken (€ 3,1 mln).
7. De mutatie betreft de overboeking bij Voorjaarsnota 2008 van middelen van artikel 15 Projecten in voorbereiding naar artikel 12 Milieu en duurzaamheid ten behoeve van het project Energiebesparingstender UKR (€ 7 mln) en de aanpassing van de raming aan de realisatie bij Slotwet 2008 (€ 4,5 mln).
8. Het verschil betreft de aanpassing van de raming bij Voorjaarsnota 2008 (€ 0,2 mln) en Slotwet 2008 (€ 2,1 mln) van het project Biobrandstoffen van het Ministerie van VenW. De uitgaven zijn lager dan geraamd, omdat een aantal subsidieontvangers met een groot financieel belang niet tijdig hun afrekening voorzien van een accountantsverklaring heeft aangeleverd. Hierdoor vindt een deel van de uitgaven in 2009 plaats.
9. Het verschil bestaat uit de doorwerking van de bij Slotwet 2007 vermelde lagere uitgaven (€ 3,1 mln) en de aanpassing van de raming aan de realisatie bij Slotwet 2008 (€ 5,2 mln).
10. De uitgaven van het Project Luchtkwaliteit van het Ministerie van LNV zijn € 1,2 mln hoger dan geraamd, omdat in 2008 middelen vanuit het FES aanvullende middelen beschikbaar zijn gesteld aan het Ministerie van LNV ten behoeve van het Project Luchtkwaliteit.

Artikel 13 Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van kennis en innovatie

Uitgavenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)	
	Uitgaven
Stand vastgestelde begroting 2008	590 887
Realisatie 2008	533 508
Vershil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	– 57 379

Op dit artikel worden de bijdragen geraamd voor projecten in het kader van kennis en innovatie. De verschillen tussen raming en realisatie in het jaar 2008 worden in onderstaande tabel gepresenteerd.

Specificatie						
(x € 1 000)	Raming	Realisatie	Verschil	Begr.	Art.	
1. Bsik-projecten	136 254	103 029	- 33 225	Divers	Divers	
2. Diverse onderwijs projecten	199 268	241 084	41 816	Divers	Divers	
3. MS&ICT	4 167	8 533	4 366	Divers	Divers	
4. Vitale infrastructuur	5 450	4 915	- 535	Divers	Divers	
5. Inn. programma's en toponderzoek	23 274	23 059	- 215	Divers	Divers	
6. Overig	222 474	152 888	- 69 586	Divers	Divers	
Totaal	590 887	533 508	- 57 379			

In **Bijlage II** bij dit jaarverslag vindt u een uitgebreide specificatie van de verschillen op artikel 13 Kennis en innovatie.

De belangrijkste verschillen zijn:

- Het verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door het soms sneller, maar met name trager verlopen van de desbetreffende Bsik-projecten. Vooral de Bsik-projecten van het Ministerie van EZ hebben vertraging opgelopen (in totaal € 26,4 mln lager dan geraamd).
- De mutatie heeft ten eerste betrekking op de overboeking van middelen bij Voorjaarsnota 2008 van artikel 15 Projecten in voorbereiding naar artikel 13 Kennis en innovatie ten behoeve van het project Beroepsonderwijs in bedrijf van het Ministerie van OCW (€ 74 mln). Ten tweede betreft de mutatie het doorschuiven van middelen naar latere jaren voor het project Leren door te experimenteren (€ 11,8 mln) en Rendement en excellentie (€ 9,4 mln) van het Ministerie van OCW en de projecten Onderwijs en ondernemerschap (€ 7,3 mln) en Fonds beroepsonderwijs – bedrijfsleven (€ 4,2 mln) van het Ministerie van EZ.
- Door het trager verlopen van diverse projecten, is de realisatie lager dan de raming. De vertraging betreft vooral de volgende projecten:
  - CTMM (€ 30 mln), Holst Center (€ 10,3 mln), Innovatievouchers (€ 8,9 mln), Technostarters (€ 3 mln) en Kenniswijk (€ 2,6 mln) van het Ministerie van EZ.
  - Kennis voor klimaat van het Ministerie van VROM (€ 6,8 mln);
  - TTI Farma (€ 6,4 mln) en RSV (€ 2,9 mln) van het Ministerie van VWS;
  - Plantkundig onderzoek van het Ministerie van LNV (€ 1,6 mln).

Artikel 14 Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van ruimtelijke ordening

Uitgavenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)	
	Uitgaven
Stand vastgestelde begroting 2008	165 099
Realisatie 2008	154 499
Verschil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	- 10 600

Jaarrekening

Op dit artikel worden de bijdragen geraamd voor projecten in het kader van ruimtelijk ordening. De verschillen tussen raming en realisatie in het jaar 2008 worden in onderstaande tabel gepresenteerd.

Specificatie					
(x € 1 000)	Raming	Realisatie	Vershil	Begr.	Art.
1. BIRK + saneringsregeling	100 609	53 029	- 47 580	VROM	6
2. Vitaliteit steden/Sleutelprojecten	35 332	76 085	40 753	VROM	25
3. BIRK/W4 Leiderdorp	24 158	-	- 24 158	VenW	12
4. Greenports	-	11 888	11 888	LNV	22
5. Planvormingskosten NoRu	-	5 641	5 641	VROM	2
6. Mooi Nederland	-	1 830	1 830	VROM	2
7. Archeologisch bodemonderzoek (Malta)	-	1 026	1 026	OCW	14
8. BIRK/A2 Maastricht	5 000	5 000	-	IF	12
Totaal	165 099	154 499	- 10 600		

De verschillen zijn:

1. De mutatie betreft ten eerste de doorwerking in het jaar 2008 van de bij Najaarsnota 2007 en Slotwet 2007 vermelde lagere uitgaven voor het project BIRK en saneringsregeling van het Ministerie van VROM (€ 44 mln). Ten tweede zijn bij Najaarsnota 2008 (€ 87,9 mln) en Slotwet 2008 (€ 3,7 mln) middelen doorgeschoven naar latere jaren door vertraging in diverse BIRK-projecten ten opzichte van de eerdere prognose.
2. De mutatie is het resultaat van de doorwerking van de bij Najaarsnota 2007 en Slotwet 2007 vermelde lagere uitgaven (€ 242,4 mln) en de bij Najaarsnota 2008 (€ 201,2 mln) en Slotwet (€ 0,3 mln) doorgeschoven middelen van het project Sleutelprojecten van het Ministerie van VROM.
3. In verband met het opnieuw moeten vaststellen van het tracébesluit, zijn de middelen voor het BIRK-project W4 Leiderdorp van het Ministerie van VenW bij Najaarsnota 2008 doorgeschoven naar het jaar 2011.
4. Het verschil betreft de overboeking van middelen van artikel 15 Projecten in voorbereiding naar artikel 14 ten behoeve van het project Greenports van het Ministerie van LNV bij Najaarsnota 2008.
5. Bij Slotwet 2008 zijn middelen overgeboekt van artikel 15 Projecten in voorbereiding naar artikel 14 ten behoeve van het project Planvormingskosten van het Ministerie van VROM.
6. De mutatie wordt veroorzaakt door de overboeking van middelen bij Najaarsnota 2008 van artikel 15 Projecten in voorbereiding naar artikel 14 Ruimtelijke ordening ten behoeve van het project Mooi Nederland van het Ministerie van VROM (€ 3 mln) en de aanpassing aan de realisatie bij Slotwet 2008 (€ 1,2 mln).
7. Het verschil bestaat uit de doorwerking in het jaar 2008 van de bij Najaarsnota 2007 en Slotwet 2007 vermelde lagere uitgaven voor het project Malta van het Ministerie van OCW (€ 7,1 mln) en het doorschuiven van middelen naar 2009 bij Najaarsnota 2008 (€ 3,9 mln) en Slotwet 2008 (€ 2,2 mln) als gevolg van vertraging in de uitvoering.

Artikel 15 Projecten in voorbereiding

Uitgavenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)	
	Uitgaven
Stand vastgestelde begroting 2008	465 409
Realisatie 2008	–
Vershil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	– 465 409

Op het artikel «Projecten in voorbereiding» worden bijdragen geraamd aan projecten waarvoor door de Fes-beheerders aan de betrokken departementen nog geen daadwerkelijke (definitieve) toezegging heeft plaatsgevonden, omdat deze projecten nog in de voorbereidende fase zijn. Daarnaast worden op dit artikel alle middelen geraamd die wel zijn toegezegd, maar nog niet zijn overgeheveld naar de desbetreffende departementale begrotingen. Voor zover middelen niet in 2008 werden aangewend, schuiven ze ten behoeve van die projecten door naar latere jaren.

Het verschil bestaat uit:

1. Het doorschuiven van een bedrag van circa € 140 mln uit 2007 naar 2008 bij Voorjaarsnota 2008 (diverse projecten).
2. Meerdere mutaties bij Voorjaarsnota 2008, Najaarsnota 2008 en Slotwet 2008 (in totaal circa € 210 mln), die de overboeking van middelen van artikel 15 Projecten in voorbereiding naar de desbetreffende uitgavenartikelen betreffen.
3. Het doorschuiven van de overige middelen (circa € 395 mln) bij Slotwet 2008 naar latere jaren.

2.2 Toelichting bij de ontvangstenartikelen

1 Ontvangsten van het fonds

Artikel 21 Ontvangsten uit aardgasbaten

Ontvangstenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)	
	Ontvangsten
Stand vastgestelde begroting 2008	2 120 245
Realisatie 2008	2 382 980
Vershil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	262 735

In het Coalitieakkoord is afgesproken dat het Fes een vaste voeding krijgt die niet meer fluctueert als gevolg van mutaties in de gasbaten. Daarom wordt – vooruitlopend op een wijziging van de Wet Fonds economische structuurversterking, Stb. 1996, 51 en 52 (Feswet) en op basis van de tweede suppletore begrotingswet 2008 – in het jaar 2008 de gasbatenvoeding van het fonds gevormd door de niet-belastingontvangsten van de staat uit aardgasbaten voor het bedrag dat daarvoor in de begrotingsstaat is opgenomen. Het in de begrotingsstaat opgenomen bedrag komt overeen met de totale uitgaven geraamd in het jaar 2008.

De voeding uit aardgasbaten wordt derhalve niet meer berekend als een percentage van de gasbaten en komt overeen met de gerealiseerde kasuitgaven in 2008 van € 2 383 mln.

Artikel 22 Voeding uit incidentele baten

Ontvangstenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)	
	Ontvangsten
Stand vastgestelde begroting 2008	589 730
Realisatie 2008	–
Vershil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	– 589 730

Door de hierboven toegelichte manier van vaststellen van de gasbatenvoeding van het fonds is de Fes-voeding uit incidentele baten niet meer relevant en is derhalve komen te vervallen.

Saldi

Artikel 31 Voordelig eindsaldo/beginsaldo

Uitgavenraming vastgestelde begroting versus realisatie (x € 1000)		
	Uitgaven (eindsaldo)	Ontvangsten (beginsaldo)
Stand vastgestelde begroting 2008	3 582 917	3 582 917
Realisatie 2008	–	–
Vershil (+ = meer gerealiseerd dan oorspronkelijk geraamd)	– 3 582 917	– 3 582 917

Het verschil houdt verband met de nieuwe voedingssystematiek van het Fes, waarbij de ontvangsten bij begrotingswet worden vastgesteld. Hierdoor is het niet meer nodig het batig of nadelig eindsaldo van het fonds van het jaar 2007 toe te voegen aan het beginsaldo van het begrotingsjaar 2008 en latere jaren. Dit boekhoudkundige saldo was in beginsel belegd met uitgaven in de jaren na deze kabinetsperiode en was niet beschikbaar om extra uitgaven uit te financieren. Omdat de ontvangsten uit aardgasbaten in het jaar 2008 en later zo zijn vastgesteld dat de uitgaven in enig jaar gedekt kunnen worden is het voordelig eindsaldo 2007 niet meer relevant.

3 Saldibalans

Saldibalans per 31 december 2008 van het Fonds economische structuurversterking (bedragen x € 1 mln)			
Uitgaven ten laste van de begroting	2 383,0	Ontvangsten ten gunste van de begroting	2 383,0
Afdracht ten gunste van Ministerie van Financiën	4 667,1		–
Rekening-courant RIC ultimo 2008	–	Rekening-courant RIC ultimo 2007	4 667,1
Extra-comptabele vordering	137,8	Tegenrekening extra-comptabele vordering	137,8
Totaal	7 187,9	Totaal	7 187,9

Omdat regelgeving op het punt van autorisatie voorschrijft dat uitgaven en ontvangsten in de jaarrekening altijd rekenkundig naar boven worden afgerond, is de optelling van de uitgaven in de jaarrekening altijd hoger dan de werkelijke begrotingsbelasting. Daardoor zijn de saldo's rekening-courant in werkelijkheid iets hoger dan in de jaarrekening. Zodra dit verschil significant wordt, zal de Fes-begroting hiervoor worden gecorrigeerd.

Toelichting (bedragen x € 1000)

Uitgaven ten laste van de begroting (2 382 980)

Betreft de in 2008 verrekenende bijdragen aan andere departementen (€ 2 382 980)

Afdracht ten gunste van Ministerie van Financiën (4 667 090)

Dit betreft de afdracht van de Rijks Hoofd Boekhouding rekening FES naar het Ministerie van Financiën, vanwege de nieuwe voedingssystematiek van het Fes (€ 4 667 090).

Jaarrekening

Rekening-courant RIC ultimo 2008 (€ 0)

Saldo op valutadatum 31 december 2008.

Extra comptabele Vordering (Voorfinanciering € 137 840)

Per 31 december 2008 lopen nog drie FES-toezeggingen waarin sprake is van voorfinanciering voor in totaal 229,1 mln.:

- Voorfinanciering GIS € 137 mln.
- Beelden voor de toekomst van het Ministerie van OCW: betreft een voorfinanciering van € 64,2 mln.;
- Respiratoir Syncytieel Virus (RSV) van het Ministerie van VWS: betreft een voorfinanciering van € 27,9 mln.

Per 31 december 2007 is een bedrag ad € 169,8 mln feitelijk voor-gefinancierd. In 2008 is hierop terugontvangen een bedrag ad € 32 mln, dat conform de bestendige gedragslijn in mindering van bezwaar op artikel 11 van de Fes begroting is verantwoord. Het eindsaldo 2008 aan voorfinanciering bedraagt € 137,8 mln.

- Voorfinanciering GIS € 137 mln
- Respiratoir Syncytieel Virus (RSV) van het Ministerie van VWS: € 840 000,-.

Ontvangsten ten gunste van de begroting (€ 2 382 980)

Betreft de in 2008 verrekenende ontvangsten.

Rekening-courant RIC ultimo 2007 (€ 4 667 090)

Saldo op valutadatum 31 december 2007.

Bijlage I

Specificatie toezeggingen			
Ten behoeve van	Toegezegd (mln)	Betaald t/m 2008 (mln)	Status
V&V Impuls	2 777,3	2 777,3	afgerond
Overig V&V IF	887,6	887,6	
Overig V&V VROM	11,3	11,1	afgerond
Voorfinanciering GIS	169,0	169,0	
Terugbetaling voorfinanciering GIS		- 32,0	
Hubertustunnel	11,4	11,4	afgerond
Enveloppe mobiliteit	492,0	492,0	afgerond
Amendement Snijder-Hazelhoff	50,0	22,1	
Bodemsanering VROM	136,1	135,0	afgerond
Bodem V&V/VINEX	69,5	69,7	afgerond
Bodem NS	22,7	22,7	afgerond
NOBIS	11,3	11,3	afgerond
HPCN	15,9	15,3	afgerond
Agro-ketenmanagement	13,6	13,6	afgerond
Transporttechnologie	15,9	15,9	afgerond
Ondergronds bouwen	18,2	18,2	afgerond
LWI	18,2	18,1	afgerond
MIBITON	9,1	9,0	afgerond
Mainport Rotterdam	11,3	11,3	afgerond
Marin	45,4	45,4	afgerond
Kenniswijk	33,7	29,9	
Betuwerroute	2 814,4	2 814,4	afgerond
HSL	1 710,3	1 710,3	
SWAB	549,4	549,4	afgerond
Bereikbaarheid/voorfinanciering	5 456,4	5 456,4	
Nieuwe Sleutelprojecten VROM	338,3	116,8	
NSP Rotterdam (VenW)	3,0		
Milieutechnologie (EET)/SPS IS	72,6	72,6	
Milieutechnologie (ProMT)	45,4	26,6	
Kennis NIDO	12,7	12,7	afgerond
Kennis SKB	15,9	15,9	afgerond
Kennis OLS	4,1	4,1	afgerond
Kennis experiment. Faciliteiten	11,3	11,3	afgerond
Kennis Gigaport	64,4	64,4	afgerond
Kennis Konnekt	15,9	15,9	afgerond
Kennis EMR	15,9	15,9	afgerond
Kennis Watergraafsmeer	13,6	13,6	afgerond
Kennis Biomade	6,8	6,8	afgerond
Kennis Technocentra	91,1	71,7	
KLICHT	13,2	13,2	afgerond
Delfts kenniscluster	19,1	19,1	afgerond
Bereikbaar en stedelijke ontwikkeling	3 731,7	3 731,7	
Impuls 2001: Kennis	491,6	396,1	
Natuur milieu en stedelijke ontwikkeling (bedrijventerreinen)	47,7	47,7	
Kennis onderzoek en innovatie (EZ)	238,7	200,6	
Kennis onderzoek en innovatie (OCW)	119,4	97,1	
BIRK&Saneringsregeling	333,6	213,1	
BIRK-projecten VenW/IF	80,1	23,2	
BIRK Nationale Landschappen (LNV)	15,1		
FES-brug	1 540,1	1 540,1	afgerond
ICES/KIS-3 impuls (BSIK)	801,2	515,3	
Modernisering VMBO scholen, OCW	283,7	254,6	
Modernisering VMBO scholen, LNV	16,3	16,3	
VVE	19,0	19,0	
Beroepskolom MBO, OCW	76,7	76,7	afgerond
Beroepskolom MBO, LNV	4,3	4,3	afgerond
Innovatievouchers	60,0	27,6	
Faciliteiten nanotechnologie (cleanrooms)	17,0	17,0	afgerond
Holst Center	40,0	28,7	
Technostarters	12,0	4,5	
Plantkundig onderzoek	9,0	2,7	
TNO Automotive	10,8	10,8	afgerond

Specificatie toezeggingen			
Ten behoeve van	Toegezegd (mln)	Betaald t/m 2008 (mln)	Status
Sleutelgebieden	40,0	17,0	
Westerschelde (inrichten EHS)	30,0	15,0	
Zuidas	100,0		
Monumenten (restauratie rijksmonum.)	100,0	100,0	
Malta (archeologisch bodemonderzoek)	10,0	3,9	
Topinstituut Farma	130,8	44,1	
Bodemsanering, VROM	50,3	21,5	
Luchtkwaliteit VROM	390,1	298,7	
Luchtkwaliteit V&W (roetfilters)	9,6	9,6	
Luchtkwaliteit LNV	3,3	2,8	
Transgene gewassen	10,1	3,9	
Grootschalige researchfaciliteiten	100,7	82,9	
Transitie samenwerking TU's	50,3	20,1	
Inn.progr. en toponderzoek-GATE	10,1	5,1	
Inn.progr. en toponderzoek-Haaglanden	3,0	0,4	
Inn.progr. en toponderzoek-Phytophthora	10,0	3,0	
Inn.progr. en toponderzoek-WCFS+	33,2	13,7	
Inn.progr. en toponderzoek-scheidingstechnologie PPS	15,1	4,3	
Inn.progr. en toponderzoek-technostarters in de creatieve industrie	5,0	1,1	
Inn.progr. en toponderzoek-potato genoom sequencing	3,0	1,8	
Inn.progr. en toponderzoek-TTI Groene Genetica	20,1	4,7	
Inn.progr. en toponderzoek-VIA, Just	3,1	0,3	
Inn.progr. en toponderzoek-VIA (ICT schil CT infobox), BZK	1,9	1,9	
Inn.progr. en toponderzoek-uitwerking voorstel RSV	1,0	1,0	
Inn.progr. en toponderzoek-uitwerking voorstel/init. Kn Passie	3,7	3,6	
Inn.progr. en toponderzoek-uitwerking voorstel NICIS	0,8	0,8	afgerond
Inn.progr. en toponderzoek-uitwerking voorstel/init. Kn ITER	3,6	3,6	
Inn.progr. en toponderzoek-uitwerking voorstel/init. Kn Delta-instituut	3,7	3,7	
Vit. Infra-compartmentering dijken	2,0	0,4	
Vit. Infra-cybercrime	4,0	3,9	
Vit. Infra-centrale technische fall back voorziening	5,0	5,0	
Vit. Infra-bescherming tegen elektronische aanvallen	1,5		
Vit. Infra-nationaal adviescentrum vitale infrastructuur (NAVI)	5,0	2,5	
Vit. Infra-XIRAF	2,3	1,1	
Vit. Infra-reconstructie dmv 3D camerabeelden	2,9	1,4	
Vit. Infra-CBRN-security	1,4	0,9	
Vit. Infra-cameratoezicht sensing en triggering	1,0		
Vit. Infra-bescherming OV tegen terroristische aanslagen	5,0	5,0	
MS&ICT-Madonna	1,2	1,0	
MS&ICT-Koala	1,2	1,1	
MS&ICT-Opschaling beveiligingsketens	1,2	1,2	
MS&ICT-Contentstimuleringsregeling	1,2	1,2	
MS&ICT-Multimodaal Mobiliteitsplatform	1,2	1,2	
MS&ICT-Choice	0,8	0,4	
MS&ICT-Kiss	1,1	0,5	
MS&ICT-Innovatief jongerenportaal	0,7	0,1	
MEP	993,6	111,8	

Specificatie toezeggingen			
Ten behoeve van	Toegezegd (mln)	Betaald t/m 2008 (mln)	Status
Bijdrage systeemkosten tolheffing	100,7	2,8	
MS&ICT-Frequentie Nu: Games Atelier	0,5	0,5	
MS&ICT-Groei door Games	1,2	1,1	
MS&ICT-Leren in een virtuele wereld	1,2	0,7	
MS&ICT-Games to learn	1,1	0,5	
MS&ICT-LOGO	0,6	0,6	
MS&ICT-Virtuele games als uitdagend Leermiddel	1,1	0,3	
MS&ICT-Telemedisch Centrum Nederland	1,2	1,1	
MS&ICT-Landelijke uitrol sectorspecifiek EPD	1,0	0,7	
MS&ICT-Opschaling VideoTeleconsult in de revalidatiezorg	1,0	0,6	
MS&ICT-Business games a la carte	1,2	1,0	
MS&ICT-Slimmer veilig	0,8	0,3	
MS&ICT-Beste Zorg Beloond	1,0	0,6	
MS&ICT-Toegankelijke Internetbehandeling	0,6	0,3	
MS&ICT-Multi-VIT	1,0	0,2	
MS&ICT-Beter voorbereid op incidenten en rampen	0,3	0,3	
MS&ICT-Wereldscholen	0,3		
MS&ICT-MediaMania	0,6		
MS&ICT-Special learning	0,1		
MS&ICT-Digitale leergemeenschap	0,3		
MS&ICT-SVP	0,8		
MS&ICT-Les 2.0	1,1		
Duurzaamheid-UKR	15,4	2,5	
Duurzaamheid-Biobrandstoffen	19,9	2,4	
Duurzaamheid-Europese aanbestedingsregeling CO2 opslag	60,0	0,5	
Duurzaamheid-UKR CO2 afvangtechnologie	20,0		
Duurzaamheid-Energietender in Technopartner Seed Faciliteit	8,0	0,8	
Duurzaamheid-Innovatieprogramma duurzaam openbaar busvervoer	10,0		
Duurzaamheid-ophogen budget EOS Demoregelingtender	2,6	0,6	
Duurzaamheid-Verhoging van het budget voor vierde tender UKR	25,0		
Duurzaamheid-Energiebesparingstender URK	10,0	2,5	
Duurzaamheid-Innovatieve Energiebesparing en Duurzame WGO	14,5		
Duurzaamheid-Innovatieve Energiebesparing en Duurzame WGO, EZ	14,0		
Duurzaamheid-Energy Efficiency Bedrijfsleven	19,0		
Duurzaamheid-Verhoging budget besparingstender UKR	4,1		
Parelsnoer	35,0	19,5	
Impuls veterinaire aviaire influenza	10,0	4,9	
TTI watertechnologie	17,5	9,0	
NICIS	15,0	4,2	
Centre for Translational Molecular Medicine	75,0	5,5	
ITER	15,0	15,0	
RSV	27,9	0,8	
Rendement&excellentie	50,0	0,6	
Investeringsagenda beta&techniek	60,0	37,9	
Leren door te experimenteren	25,0	1,7	

Jaarrekening

Specificatie toezeggingen			
Ten behoeve van	Toegezegd (mln)	Betaald t/m 2008 (mln)	Status
Fonds «versterking beroepsonderwijs-bedrijfsleven» (incl. Regie regionale keten)	55,1	5,6	
Beroepsonderwijs in bedrijf	175,4	161,0	
Beelden voor de toekomst	154,2	36,9	
Onderwijs&ondernemerschap	20,0	0,7	
VVE (versnelling)	45,0	31,9	
Programma filevermindering (betere benutting hoofdwegen)	65,0	32,8	
Dynamisch verkeersmanagement (betere benutting hoofdwegen)	50,0	49,4	
Slimme benuttingsmaatregelen spoor	20,0		
Groninger pijpleiding	9,0	4,8	
Luchtkwaliteit Lokale maatregelen	150,7	0,4	
Kennis voor klimaat	50,0	3,2	
Biomedical materials	45,0	5,1	
Genomics	245,0	12,0	
Quick Wins Wegen/Aanpak knooppunten	50,0	1,6	
Praktijkproef verbetering doorstroming			
A10 Amsterdam	50,0	1,7	
Quick Wins Vaarwegen	55,0		
Besluit Randstad Urgent (Noordvleugel)	3 278,0	16,0	
Greenports	27,1	11,9	
Mooi Nederland	35,0	1,8	
Planontwikkelingskosten NoRu	17,7	5,6	
Synergie KRW	115,0		
Innovatie KRW	35,0		
Apeldoorn Kanaalzone	11,0		
Leiden BioScience Park	10,0		
HST Cargo	11,0		
Luchtkwaliteit VROM (nieuw geld)	150,0		
Totaal uitgaven	31 815,9	24 301,7	

Bijlage II

Specificatie Artikel 13 Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van kennis en innovatie

(x € 1 000)	Raming	Realisatie	Verschil	Begr.	Art.
1. Bsik-projecten					
Kennis Bsik EZ	55 564	29 183	- 26 381	EZ	2 en 4
Kennis Bsik OCW	32 794	39 504	6 710	OCW	16
Kennis Bsik IF (Transumo)	8 100	3 000	- 5 100	IF	Divers
Kennis Bsik LNV	6 000	2 788	- 3 212	LVN	26
Kennis Bsik VWS	7 920	5 059	- 2 861	VWS	42
Kennis Bsik VROM	19 566	17 107	- 2 459	VROM	Divers
Kennis Bsik VenW (Leven met water en processysteeminnovatie)	6 310	6 388	78	VenW	Divers
2. Diverse onderwijs projecten					
Beroepsonderwijs in bedrijf (totaal)	-	77 029	77 029	OCW	4
Leren door te experimenteren	12 500	748	- 11 752	OCW	3
Rendement en excellentie	10 000	575	- 9 425	OCW	7
Onderwijs en ondernemerschap	8 000	661	- 7 339	EZ	3
Fonds beroepsonderwijs - bedrijfsleven	8 250	4 010	- 4 240	EZ	3 en 5
Leren en werken (Beroepsonderwijs in bedrijf)	3 000	-	- 3 000	OCW	4
VVE	8 100	8 965	865	OCW	1 en 19
Beelden voor de toekomst	23 810	24 561	751	OCW	14
Kennis, onderzoek en innovatie, EZ	18 888	18 200	- 688	EZ	2
VMBO/funderend onderwijs	-	- 561	- 561	OCW	1 en 3
Investeringsagenda beta en techniek	24 500	24 652	152	OCW	1, 3 en 6
Versnelling VVE	22 500	22 525	25	OCW	1
VMBO/funderend onderwijs	-	- 4	- 4	LVN	26
Kennis, onderzoek en innovatie	11 944	11 947	3	OCW	16
Kennis ICT en onderwijs	47 776	47 776	-	OCW	10
3. MS&ICT					
Contentstimuleringsregeling	-	1 200	1 200	OCW	10
Beste zorg beloond	-	621	621	VWS	42
KISS	-	536	536	JenG	2
Business games a la carte	-	402	402	OCW	10
Choice	-	394	394	JenG	2
Toegankelijke internetbehandeling	-	338	338	VWS	42
Slimmer veilig	-	265	265	BZK	4.2
Beter voorbereid op incidenten en rampen	-	250	250	BZK	4.2
Groeien door games	360	600	240	OCW	10
Leren is een virtuele wereld	480	240	- 240	OCW	10
MultiModaal Mobiliteitsplatform	240	438	198	VenW	35
Multi-VIT	-	198	198	BZK	4.2
LOGO	297	423	126	OCW	10
Virtuele Games als uitdagend Leermiddel	330	207	- 123	OCW	10
Koala	120	-	- 120	VWS	42
Innovatief jongerenportaal	-	110	110	JenG	2
Games to Learn	428	399	- 29	OCW	10
Madonna	400	400	-	VWS	42
Frequentie Nu: Games atelier	208	208	-	OCW	10
TeleMedisch Centrum Nederland	448	448	-	VWS	42
Landelijke uitrol sectorspecifieke EDP	493	493	-	VWS	42
Opschaling Video Teleconsult	363	363	-	VWS	42
4. Vitale Infrastructuur					
Compartimentering dijken	500	189	- 311	IF	11
Bescherming tegen elektronische aanvallen	300	-	- 300	BZK	5.1
Reconstructie dmv 3D camerabeelden	900	638	- 262	Just	13
NAVI	2 000	2 208	208	BZK	15.2
CBRN-security	-	173	173	Just	13
XIRAF	750	648	- 102	Just	13
Cybercrime	1 000	1 059	59	EZ	10
5. Inn. programma's en toponderzoek					
VIA (ICT schil CT infobox)	-	1 870	1 870	BZK	5.1
WCFS+	8 250	10 000	1 750	EZ	2
Technostarters in de creative industrie	1 250	13	- 1 237	EZ	2
Scheidingstechnologie PPS	3 750	2 514	- 1 236	EZ	2
Haaglanden	1 000	- 146	- 1 146	IF	11

Jaarrekening

Specificatie Artikel 13 Bijdragen aan andere begrotingen in het kader van kennis en innovatie

(x € 1 000)	Raming	Realisatie	Verschil	Begr.	Art.
VIA	1 000	262	- 738	Just	13
Potato genoom sequencing	750	1 200	450	LNV	26
TTI Groene Genetica	4 000	4 170	170	LNV	26
Voorstel RSV		- 50	- 50	VWS	41
Voorstel Passie		- 48	- 48	Def	25
GATE	2 000	2 000	-	OCW	16
Phytophthora	1 274	1 274	-	LNV	26
6. Overig					
CTMM	33 750	3 757	- 29 993	EZ	2
Holst Center	18 300	8 000	- 10 300	EZ	2
Innovatievouchers	24 000	15 150	- 8 850	EZ	2
Kennis voor klimaat	10 000	3 200	- 6 800	VROM	8
TTI Farma	34 433	28 000	- 6 433	VWS	42
NICIS	-	3 398	3 398	WWI	37
Technostarters	3 000	-	- 3 000	EZ	2
RSV	3 700	840	- 2 860	VWS	41
Kenniswijk	3 000	404	- 2 596	EZ	10
Plantkundig onderzoek	2 395	750	- 1 645	LNV	21
Impuls veterinaire aviaire influenza	3 500	4 861	1 361	LNV	26
BMM	5 000	4 067	- 933	EZ	2
TTI Watertechnologie	7 000	6 130	- 870	EZ	2
Technocentra	9 136	8 987	- 149	OCW	5
Sleutelgebieden	10 222	10 306	84	EZ	2
Transgene gewassen	2 400	2 400	-	VROM	29
Grootschalige research faciliteiten	22 822	22 822	-	OCW	16
Transitie samenwerking TU's	10 066	10 066	-	OCW	7
Parelsnoer	7 750	7 750	-	OCW	16
Genomics	12 000	12 000	-	OCW	16
Totaal	590 887	533 508	- 57 379		